

**РАДЊЕ ПОЛИЦИЈЕ У ПРЕТКРИВИЧНОМ
ПОСТУПКУ ПО ЗАХТЕВУ И НАРЕДБИ
ДРУГИХ СУБЈЕКТА***

АЛЕКСАНДАР БОШКОВИЋ
Полицијска Академија, Београд

Резиме: Неопходна претпоставка за покретање и вођење кривичног поступка јесте постојање основане сумње да је одређено лице извршило конкретно кривично дело. Да би се један кривични догађај расветлио до степена основане сумње, потребно је да буду предузете одређене радње и мере до чије предузимања долази пре покретања кривичног поступка, односно у преткривичном поступку. Посебно значајну улогу у њиховом предузимању имају органи унутрашњих послова. У овом раду изнети су садржаји који се односе на предузимање радњи и мера органа унутрашњих послова у преткривичном поступку по захтеву или одобрењу државног тужиоца и по наредби надлежног суда.

Кључне речи: преткривични поступак, државни тужилац, суд, орган унутрашњих послова.

УВОД

Крајем 2001. године донет је нов Законик о кривичном поступку који је објављен у „Службеном листу СРЈ“ број 70 од 28. 12. 2001. године а ступио је на снагу 28. 3. 2002. године. У њему су

**POLICE ACTIONS IN THE PRELIMINARY
CRIMINAL PROCEEDINGS ON REQUEST OR
ORDER OF OTHER SUBJECTS***

ALEKSANDAR BOSKOVIC
Police Academy, Belgrade

Resume: A necessary presumption for the institution and conduction of criminal proceedings is the existence of reasonable doubt that a particular individual has committed an actual criminal act. To bring a criminal act to the level of reasonable doubt, certain actions and measures have to be taken. These actions and measures are taken prior to the institution of criminal proceedings, i.e. in the preliminary proceedings. The organs of the Ministry of Interior Affairs (MIA) play an especially important role in taking these actions and measures. In this work, matters pertaining to taking actions or measures by the MIA organs in the preliminary proceedings on request or by authorization of state prosecutor or on competent court order are presented.

Key words: preliminary proceedings, state prosecutor, court, MIA organ

INTRODUCTION

At the end of 2001, a new Criminal Proceedings Code was endorsed which was made public in "FRY Official Gazette", No.: 70, Dec 28, 2001, and was put into force March 3, 2002. The Code stipulates

предвиђена многобројна нова решења у односу на ранији Закон. Тако је, нпр., у основна начела сврстано и начело заштите личне слободе, као и начело забране поновног суђења. Проширени су и случајеви у којима државни тужилац може да цени целисходност покретања поступка и према пунолетним лицима (начело опортунитета). Такође су извршене измене у делу који се односи на браниоца, окривљеног и његово право на одбрану, побољшан је и процесни положај оштећеног, а исто тако су предвиђене и нове врсте поступака који доприносе ефикасности раду суда (поступци за изрицање кривичних санкција без главног претреса) итд.

Најважнију измену у систематици представља издвајање преткривичног поступка у посебно поглавље на почетку другог дела Законика. На тај начин је преткривични поступак постао законски појам и у њему су обрађена питања везана за пријављивање кривичних дела и њихових учинилаца, као и овлашћења органа преткривичног поступка. Раније је ова област била обрађена под називом претходни поступак, а новим решењем је јасно направљена разлика између преткривичног и претходног кривичног поступка.

Илустрације ради, истичемо да се Закон о кривичном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 50 од 27. јуна 2003. године) разликује по структури и садржају од нашег Законика. Наиме, у Републици Српској није предвиђен преткривични поступак већ је предвиђена истрага коју наређује државни тужилац ако постоје основи сумње да је извршено кривично дело. Такође, у току спровођења истраге тужилац може предузети све истражне радње, о чему саставља записник у складу са законом. Као што се види, у Републици Српској није прихваћен концепт судске истраге као код нас, већ је њено спровођење у надлежности тужиоца и овлашћених службених лица органа унутрашњих послова.

Веома значајна новина односи се на овлашћења државног тужиоца, у смислу да је постао руководиоца преткривичног поступка. Основни циљ преткривичног поступка јесте откривање кривичних дела, проналажење учиниоца и њихово извођење пред суд, а ради остварења тог циља, пре свега, државни тужилац и орган унутрашњих послова имају законом предвиђена овлашћења. Руководећа улога у овом послу треба да припадне државном тужиоцу, а како

many new solutions, compared to the old one. For example, the principle of protection of personal freedom is listed among the basic principles, as is the principle of restriction of retrial. The number of cases in which the state prosecutor can assess the appropriateness of institution of proceedings when an adult is in question (the principle of opportunity) has been expanded. Also, changes have been made in the section pertaining to the defending attorney, the accused and his/her right of defense, the position of the victim during the trial has been improved, and new kinds of proceedings that contribute to a more efficient work of the court have been introduced (proceedings for pronouncing criminal sanctions with no main trial) etc.

The most important systemic change is the separation of preliminary criminal proceedings (proceedings on indictment) into a special chapter at the beginning of the second part of the Code. In this way, the preliminary criminal proceedings has become a legal term and the matters relating to reporting criminal acts and their perpetrators, as well as the competence of preliminary criminal proceedings organs have been dealt with in it. Before this has been done, this area was regulated under the name of preliminary proceedings. With the new solution, a clear difference has been made between the preliminary criminal proceedings (proceedings on indictment) and the preliminary proceedings.

To illustrate this, let us point out that the Criminal Proceedings Code of Republic Serbia (Republic Serbia Official Gazette, No.: 50, June 27, 2003), differs by its structure and contents from our Code. Namely, *the preliminary criminal proceedings in Republic Serbia are not stipulated*. Instead of this, *the investigation requested by the state prosecutor is stipulated* in case there is a *reasonable doubt* that a criminal act have been perpetrated. Also, during the investigation the prosecutor may undertake all investigative actions. The official record about this is made in compliance with the law. As it can be seen, the concept of court investigation is not applied in Republic Serbia, as it is here. Rather, the conduction of investigation is within the competence of prosecutor and competent officials of MIA organs.

A very important new item pertains to the state prosecutor's competence, in the sense that he becomes the manager of preliminary criminal proceedings. The basic goal of preliminary criminal proceedings is the identification of criminal acts,

ће он вршити ту функцију и којим ће мерама располагати ради координације рада осталих органа преткривичног поступка, требало би бити одређено законима о јавном тужилаштву и о органима унутрашњих послова (Грубач М., Бељански С., 2002:28).

Међу најважније измене, спадају и одредбе које се односе на положај и овлашћења органа унутрашњих послова. Њима се искључују могућности да органима унутрашњих послова изузетно буде поверено да спроводе истражне радње у истрази (осим претресања стана и лица и привременог одузимања предмета), искључења могућности да одређују притвор до три дана, али и давање овлашћења за сличну меру лишења слободе – задржавање до 48 часова, прецизирање и ограничавање њихових овлашћења када прикупљају обавештења од грађана и проширивање права осумњиченог и браниоца том приликом, као и могућност да грађане испитују у својству осумњиченог (под одређеним условима када то може бити доказ у кривичном поступку), као и извршавање неких нових мера (надзор и снимање телефонских разговора и мере за заштиту сведока и оштећеног) (Лазин Ђ., 2002:161).

У сваком случају, све радње које орган унутрашњих послова предузима у преткривичном поступку могу се поделити на оне које предузима самоиницијативно, тј. по службеној дужности (то су пре свега тзв. потражне радње, а под одређеним условима и поједине радње доказивања) и радње које предузима по захтеву или наредби других субјеката (у највећем броју случајева државног тужиоца или истражног судије).

ПОСТУПАЊЕ ПОЛИЦИЈЕ ПО ЗАХТЕВУ ДРЖАВНОГ ТУЖИОЦА

Поступање по захтеву државног тужиоца јесте једна од могућности да се полиција појави као активни субјект преткривичног поступка. Наиме, у највећем броју случајева државни тужилац прима кривичну пријаву на записник од оштећеног или другог лица, од неког правног лица или од полиције. По основу тако поднесене пријаве често се не може донети одлука о њеном одбачају нити одлука о покретању поступка, јер подаци који су достављени не пружају довољно основа за такво поступање.

Такође, државни тужилац понекад не располаже кривичном пријавом, већ је до њега само допро глас о извршеном кривичном делу или је

identification of perpetrators, and their bringing before the court. In order to achieve this goal, the state prosecutor and the MIA organs before all, have competence stipulated by the law. The leading role in this business should be given to the state prosecutor. The way in which the state prosecutor exerts his authority and the measures that are at his disposal in order to coordinate the work of other organs of preliminary criminal proceedings should be stipulated by the Law of Public Prosecutor's Office, and the Law of MIA Organs (Grubac, M., Beljanski, S., 2002, p.28).

The most important changes include the provisions regulating the position and competence of MIA organs. With these provisions, the possibility that MIA organs are exceptionally entrusted with taking investigative actions in the process of conducting investigation is excluded (except for residence, person searching, and temporary object impounding). Further, these organs are denied the authority of keeping in detention up to three days, but they are given the authority to take a similar measure of keeping in detention up to 48 hours. Also, the authority of these organs to gather information from citizens, the expansion of rights of the suspect and his/her attorney in this process, the authority to question citizens treating them as suspects (under certain conditions, when it can be used as evidence in the criminal proceedings), as well as taking some new measures (surveillance, telephone call recording, and measures of witness and victim protection) (Lazin, Dj.: 2002, p.161)

In any case, all actions taken by an MIA organ in preliminary criminal proceedings can be classified as those that are taken on the organ's own initiative i.e. on official duty, (primarily they are so-called claim actions, and under certain conditions some probative actions), and those taken on request or order of other subject (in most cases the state prosecutor or judge investigator).

POLICE ACTION ON REQUEST OF STATE PROSECUTOR

Acting on request of state prosecutor is one of the possibilities for the police to play an active role in preliminary criminal proceedings. Namely, in most cases, the state prosecutor receives a criminal report to the record filed by either the wronged or other person, by a legal entity, or by the police. Acting upon the report, filed in this way, the prosecutor cannot always make the decision whether to dismiss the report or to initiate the proceedings, because the

непосредно сазнао за извршење кривичног дела, али је то лично сазнање непотпуно. Иста ситуација је и када је поднесена кривична пријава против непознатог учиниоца.

У свим тим случајевима тужилац ће прикупити допунска обавештења како би се или стекао степен основане сумње да је одређено лице извршило конкретно кривично дело и на основу тога тужилац могао да иницира покретање кривичног поступка или како би се донела одлука о одбачају кривичне пријаве.

У правилу, тужилац допунска обавештења прикупља сам, а тек у случају када то није у могућности, прикупиће их преко органа унутрашњих послова или евентуално неког другог органа. У таквим ситуацијама он подноси захтев органу унутрашњих послова да прикупе потребна обавештења и да предузму друге мере ради откривања кривичних дела или учиниоца (члан 235 став 2).

Захтев мора бити јасан и одређен, а орган унутрашњих послова не може ценити да ли је он умесан, целисходан, логички основан, да ли су захтеване радње потребне, нити може службено изразити своје неслагање с њим и тражити да неки виши орган оцени потребу прикупљања тих обавештења (Бејатовић С., 2003:446).

Приликом поступања по овом захтеву, државни тужилац увек може тражити да га орган унутрашњих послова обавести о предузетим мерама, с тим што је и орган унутрашњих послова дужан да му без одлагања одговори. Такође је предвиђено да и државни тужилац и орган унутрашњих послова, као и други државни органи јесу дужни да приликом прикупљања обавештења, односно давања података поступају обазриво, водећи рачуна да се не нашкоди части и угледу лица на које се ти подаци односе.

У захтеву државни тужилац може захтевати од органа унутрашњих послова да предузму поједине радње и мере из њихове надлежности, које су у вези са разјашњавањем и прикупљањем доказа у односу на конкретно кривично дело као што су узимање изјава од лица, поједине криминалистичко – техничке мере, примена посебних метода којима се могу прикупити релевантне чињенице и друго.

Међутим, предмет захтева могу бити и тзв. потражне радње које орган унутрашњих послова иначе предузима самоиницијативно. Ту се пре свега мисли на прикупљање потребних обавештења од грађана, преглед превозних

data submitted do not offer a sufficient enough grounds to act accordingly.

Also, sometimes the state prosecutor does not have the actual criminal report, but has only heard of a criminal act having been perpetrated, or has an actual knowledge of a perpetrated criminal act but this personal knowledge is incomplete. The same situation arises when the criminal report is filed against an unknown perpetrator.

In all these cases, the prosecutor gathers additional information either to establish the required degree of reasonable doubt that a certain person committed a concrete criminal act and, based on that, to initiate the institution of proceedings, or to make the decision of criminal report dismissal.

As a rule, the state prosecutor gathers the additional information himself. He gets the information through MIA organs, or some other organ, only if he is unable to do so on his own. In such a situation, he files a request to a MIA organ to gather the required information and take other measures in order to detect a criminal act and/or perpetrator (Art. 235, section 2).

The request must be clear and up to the point, but it is not up to the MIA organ to assess whether it is appropriate, well grounded and logical, or whether the requested actions are necessary. In addition, the organ is not to express their official disagreement with it and ask a higher organ to assess the need for collecting the requested information (Bejatovic, S.: 2003, p.446).

When acting upon this request, the MIA organ may be asked by the state prosecutor to give account of the measures taken. The organ is to give such account immediately. In addition, it is stipulated that when gathering or giving information, both the state prosecutor and MIA organ are to act with caution, taking care that the honor and integrity of the person the information is relating to are not impaired.

In his request, the state prosecutor may request from the MIA organ to take certain actions and measures, falling within the framework of their competence, that are in connection with clearing and gathering evidence with respect to a concrete criminal act such as taking statements from persons, certain forensic and technical measures, the application of special methods with which relevant facts can be gathered etc.

However, the object of *request* may also be the so-called demand actions, otherwise, taken by

средстава, путника и пртљага, утврђивање истоветности лица и предмета, преглед одређених објеката и просторија државних органа, предузећа или других правних лица, као и увид у одређену њихову документацију. Такође, у захтеву може бити наложено да се одређено лице позове у својству осумњиченог ради саслушања.

Исто тако, у ситуацији када је потребно да се утврди од кога потичу отисци прстију на појединим предметима, орган унутрашњих послова ради елиминације може узимати отиске прстију од лица за која постоји вероватноћа да су могла доћи у додир с тим предметима. Тада је непходно претходно одобрење државног тужиоца. Треба нагласити да овде није реч о узимању отисака прстију и дланова од лица која су осумњичена, већ о дактилоскопирању других лица које се не може извршити без одобрења државног тужиоца.

Треба указати и на меру контролисаних испоруке коју спроводе органи унутрашњих послова по одобрењу државног тужиоца. Ова мера спроводи се само у поступку за кривична дела организованог криминала. Применом ове мере дозвољава се да нелегалне или сумњиве пошиљке изађу, пређу или уђу на територију једне или више држава, уз знање и под надзором њихових надлежних органа како би се спровела истрага и идентификовала лица умешана у извршење кривичног дела.

Као што се види, радње које орган унутрашњих послова предузима по захтеву или одобрењу државног тужиоца у преткривичном поступку имају, пре свега, карактер неформалних, тј. потражних радњи. Циљ њиховог предузимања јесте расветљење кривичног догађаја до степена основане сумње како би се омогућило доношење адекватне одлуке о покретању и вођењу кривичног поступка (Бејатовић С., 2003: 437-438). Практично, ниједна од ових радњи нема процесну вредност, односно пресуда се не може заснивати на чињеницама и доказима прибављеним предузимањем наведених радњи. Једини изузетак представља радња саслушања осумњиченог. Наиме, уколико је осумњичени дао исказ пред органом унутрашњих послова, у присуству адвоката, и ако је саслушан по одредбама које важе за саслушање окривљеног, такав исказ ће бити записнички констатован и може се користити као доказ у кривичном поступку.

MIA organs on their own accord. Before all, such actions include gathering the needed information from citizens, vehicle, baggage, and passenger inspection, determining the identity of persons and objects, inspecting certain premises of state organs, firms, and other legal entities, as well as having an insight in their certain documentation. In addition, it may be suggested in the request that a certain individual be summoned for questioning in the capacity of a suspect.

In addition, in a situation in which it is necessary to determine the origin of fingerprints on certain objects, the MIA organ may take fingerprints of persons for whom there is a reasonable doubt that they may have got in touch with those objects, in order to eliminate some of them as being possible perpetrators of a criminal act. In order to do that, the state prosecutor's *authorization* must be obtained prior to taking the mentioned action. It should be pointed out that this is not the case of taking fingerprints and palm prints from persons who are suspects, but other persons with whom this cannot be done without the state prosecutor's authorization.

The measure of controlled delivery should also be pointed out to. This measure is taken by MIA organs by *authorization* of the state prosecutor. It is taken only in criminal proceedings to criminal acts of organized crime. Taking this measure allows illegal or suspicious shipments to leave, pass through, or enter the territory of one or more countries with the knowledge of and under the surveillance of their competent organs in order to conduct investigation and identify the persons involved in perpetration of a criminal act.

As it can be seen, the actions that an MIA organ takes on request or by authorization of the state prosecutor in the preliminary criminal proceedings are, by their nature, primarily informal i.e. claim actions. The object of their taking is clearing a criminal case to the degree of reasonable doubt, which enables the making of an adequate decision about the institution and conduction of criminal proceedings (Bejatovic, S., 2003, pp. 437-438). Practically, none of these actions has any court value i.e. the verdict cannot be based on facts and evidence gained by taking the said actions. The only exception is the action of suspect interrogation. Namely, if a suspect gives a statement before a MIA organ in the presence of his attorney and if he is interrogated in compliance with the provisions regulating the interrogation of the accused, such

Као што је већ речено, државни тужилац је руководиолац преткривичног поступка. Ради вршења овог његовог овлашћења предвиђено је да су сви органи који учествују у преткривичном поступку дужни да га о свакој предузетој радњи обавесте. Управо оваква улога државног тужиоца треба да утиче на ефикасност преткривичног поступка. Ово зато јер је кроз ову нову активнију улогу у преткривичном поступку тужилац у могућности да оцени да ли је прикупљено довољно доказа за основу сумњу да је одређено лице извршило конкретно кривично дело. Када се томе дода и неминовна боља сарадња са полицијом, потреба за стављањем захтева за прикупљање допунских обавештења би била сведена на минимум. Наравно, треба указати и на обавезу полиције да све радње спроведе стручно уз примену криминалистичких знања и процесних правила.

ПОСТУПАЊЕ ПОЛИЦИЈЕ ПО НАРЕДБИ СУДА

Поред самоиницијативног и деловања по захтеву или одобрењу државног тужиоца, орган унутрашњих послова у преткривичном поступку може у одређеним ситуацијама поступати и по наредби или одобрењу суда. За разлику од радњи које орган унутрашњих послова у преткривичном поступку предузима по захтеву или одобрењу државног тужиоца, које у принципу немају процесни значај, радње које се предузимају по наредби или одобрењу суда су у највећем броју случајева процесно валидне. То значи да ће се сва сазнања и прикупљени подаци на овај начин моћи користити као доказ у кривичном поступку.

Претресање стана и других просторија осумњиченог, окривљеног или других лица, односно претресање лица, процесна је радња која се предузима у случају када постоји вероватноћа да ће се претресањем окривљени ухватити или да ће се пронаћи трагови кривичног дела, или предмети важни за кривични поступак. Као радњу доказивања, претресање је могуће предузети на основу писане и образложене наредбе кривичног суда, а само изузетно и без такве наредбе.

У складу са чланом 78 Законика о кривичном поступку претресање наређује суд, писменом образложеном наредбом, а орган унутрашњих послова јесте орган коме се поверава извршење таквог налога.

statement is made an official record of and may be used as evidence in the criminal proceedings.

As it has already been said, the state prosecutor manages the preliminary criminal proceedings. In order to do this it is stipulated that all organs participating in the preliminary proceedings are to inform him about any action any of them takes. This new role the state prosecutor plays should have a positive effect on the efficacy of preliminary criminal procedure, him being in position to assess more accurately whether enough evidence has been gathered for a reasonable doubt that a certain person has committed a particular criminal act. Adding to all this the inevitable better cooperation with the police, the need for filing a request for gathering additional information would be reduced to a minimum. Of course, the obligation of the police to carry out all actions professionally, applying their criminology knowledge and skills, and acting in accordance with court rules.

POLICE ACTION ON COURT ORDER

Besides acting on its own accord and on request or by authorization of the state prosecutor, in certain situations in the preliminary criminal proceedings a MIA organ may act on court order or authorization. Contrary to the actions that a MIA organ takes in the preliminary criminal procedure on request or by authorization of the state prosecutor and which, generally speaking, do not have any significance in court, the actions taken on court order or by authorization of the court are, in most cases, valid in court. This means that all information and data gathered in this way may be used as evidence in criminal proceedings.

Searching the premises owned by the suspect, the accused, or by another person, or *searching a person* is a court action taken in the case when there is the possibility that by taking it the accused will be apprehended, or some evidence of a criminal act, or objects relevant to the criminal proceedings will be found. As an action of probative, the search can be done based on a written and explained criminal court order, and only exceptionally without such an order.

In compliance with Art. 78 of the Criminal Proceedings Code, the search is ordered by court, by means of a written and explained order, and a MIA organ is the organ to which the execution of such a document is entrusted.

Temporary object impounding is a typical probative action. By taking it, the objects (identification

Привремено одузимање предмета је типична радња доказивања, чијим се извођењем обезбеђују предмети (исправе) као извор материјалних доказа. Ове радње могу се изводити упоредо с претресањем стана или лица, али и као независне радње. Основни циљ ових кривичнопроцесних радњи јесте остваривање увида у исправе и привремено одузимање ствари које се по кривичном закону имају одузети или које могу послужити као доказ у кривичном поступку. У њиховој реализацији значајну улогу имају органи унутрашњих послова.

За привремено одузимање предмета потребна је писмена наредба коју издаје кривични суд и коју најчешће извршавају органи унутрашњих послова. Лице које држи овакве предмете дужно је да их на захтев преда. Ако то одбије, може се казнити новчаном казном у износу до 10 000 динара, а ако и после тога одбије да преда предмете може се још једном казнити истом казном. Подразумева се да ову меру процесне принуде може да изрекне само кривични суд, чак и у случајевима када држалац ствари одбија да их преда органима унутрашњих послова који захтевају издавање.

Поступање са сумњивим стварима је кривично-процесна радња која има одређени значај за практично поступање органа унутрашњих послова. Иначе, сумњиве ствари су туђе ствари које се нађу код осумњиченог или окривљеног, а њихов власник је непознат. Наиме, ако се у преткривичном поступку код осумњиченог нађе туђа ствар, а не зна се чија је, орган који води поступак описаће ту ствар и опис објавити на табли скупштине општине на чијем подручју они живе и на чијем је подручју кривично дело учињено. У огласу ће се позвати власник да се јави у року од једне године од дана објављивања огласа, уз напомену да ће се ствар продати. Новац добијен продајом ствари уноси се у правосудни буџет.

Ако се у року од једне године нико не јави за ствари или за новац добијен продајом те ствари, донеће се решење да ствар постаје државна својина, односно да се новац унесе у правосудни буџет.

Надзор и снимање телефонских и других разговора или комуникације и оптичка снимања лица представља нову процесну радњу коју наређује истражни судија. Реч је о тајној контроли (прислушкивању и тзв. фонодокументовању) комуникација осумњиченог с другим лицима посредством фиксне

papers) being the source of evidence are obtained. This action may be taken simultaneously with the action of searching the premises or person, but also as a separate, independent action. The basic objective of these criminal proceedings actions is to viewing and check identity papers and temporary impounding things that are to be impounded in compliance with provisions of the Criminal Code, or may serve as evidence in the criminal proceedings. The MIA organs play a significant role in executing these actions.

In order to impound an object temporarily, a written order is necessary. This order is issued by a criminal court. In most cases, it is executed by a MIA organ. The holder of such object is obliged to submit them upon request. If the holder refuses to do so, he or she may be sentenced to a 10,000-dinar fine. If, after that, the holder still refuses to submit the objects, the sentence may be repeated. As a rule, this compulsory measure may be pronounced only by a criminal court, even in the cases in which the holder of objects refuses to submit them to the MIA organ demanding the submission.

A proceeding with suspicious objects is a criminal proceedings action that has a certain importance for the practical actions taken by MIA organs. In this context, suspicious objects are the objects found in possession of the suspect, or the accused, the rightful owner of which is unknown. Namely, if an object is found, in possession of the suspect in the preliminary criminal proceedings, and the rightful owner of this object is unknown, the organ conducting the proceedings will describe the object in writing, and place a notice on the bulletin board of the Municipal Hall of the Commune where the suspect lives, and the one where the criminal act has been committed. With the notice that contains the description of the object, the owner is instructed to appear within the period of one year from the day the notice has been posted, and claim his/her rightful ownership. The notice also instructs the owner that the object will be sold at auction and that the money obtained in this way is added to the judiciary budget.

If in the said period nobody appears claiming the ownership of the object or the money obtained by having it sold at auction, the object is pronounced government property and the money is added to the judiciary budget.

Surveillance and telephone and other conversation or communication recording as well as person photographing or filming also are actions in the

и мобилне телефоније, персоналног рачунара (Е-МАИЛ), телефакса и других техничких средстава (нпр., пејџера), односно о свим видовима тајног снимања оптичким средствима, тј. фотографским апаратима, видео камерама, магнетоскопима и сличним средствима (тзв. фото и ТВ документовање) (Милошевић М., Бошковић А., 2003:116).

Ову меру истражни судија може наредити у преткривичном поступку, тј. према лицима за која постоје основи сумње да су сама или са другим лицима извршила кривична дела:

- против уставног уређења или безбедности земље,
- против човечности и међународног права,
- с елементима организованости и
- давање и примање мита, изнуде и отмице.

У кривична дела с елементима организованог криминала законодавац изричито убраја фалсификовање и „прање“ новца, неовлашћену производњу и стављање у промет опојних дрога, недозвољену трговину оружјем, муницијом или експлозивним материјама и трговину људима. Анализирајући овакву одредбу може се констатовати да је ова одредба изричита и да у ту групу кривичних дела не би могла спадати и нека друга кривична дела која би се по својим карактеристикама могла сврстати у област организованог криминала. Ову меру истражни судија наређује на основу писменог и образложеног предлога државног тужиоца, који може да је предложи самоиницијативно, али тај предлог може да иницира и орган унутрашњих послова обраћајући се надлежном државном тужиоцу одговарајућом образложеном иницијативом.

Наредбу истражног судије извршавају органи унутрашњих послова. По извршењу мера, органи унутрашњих послова достављају истражном судији извештај и снимке. У вези са тим треба нагласити да се сви подаци прикупљени на овај начин могу користити као доказ у кривичном поступку.

Примена ових мера може трајати до три месеца, али се због важних разлога може продужити за још три месеца. Према томе, мере надзора и оптичких снимања могу трајати најдуже шест месеци, али се примена те мере може и раније прекинути ако престану разлози за њену примену. Насупрот овоме, мере надзора и оптичких снимања у посебном поступку за

proceedings ordered by judge investigator. It is the case of covert control (line tapping and so-called audio-documentation) of the suspect's communication with other persons by means of immobile and/or mobile telephone, PC (e-mail), fax machine, and other technical means (e.g. beeper), as well as all kinds of secret optical recording, e.g. photo camera, video camera, magneto scope, and similar means (so-called photo and TV documents) (Milosevic, M., Boskovic, A., 2003, p.116).

Taking this measure may be ordered by judge investigator in preliminary criminal proceedings i.e. towards the person for whom there is a *reasonable doubt* that he or she alone, or together with other persons has committed a criminal act:

- against the Constitution or security of the country,
- against humanity and the International law,
- with elements of organized crime, and
- extortion, kidnapping, giving and/or taking bribe.

The legislator has specified money counterfeiting and/or laundering, unauthorized production and distribution of narcotics, illegal arms, ammunition, and explosives dealing, and sex trafficking to be criminal acts with elements of organized crime. Analyzing this provision, it can be concluded that it is explicit, and that some other criminal acts that, by their characteristics, may be classified as organized crime, could not fall within the framework of this field of criminal acts. Judge investigator orders this measure based on a written and explained state prosecutor's proposal who may propose it on his own initiative, but a MIA organ may also initiate such proposal. In this case, the MIA organ in question convey the state prosecutor their explained initiative for taking this measure.

A MIA organ executes judge investigator's order. Upon execution, the MIA organ submits their report and prints to him. In connection to that, it should be noted that all evidence gathered in this way *may be used as evidence* in the criminal procedure.

These measures may be taken within the period of three months, but for important reasons this may be prolonged to another three months. Therefore, the measures of surveillance and optical recording may last up to six months. If the reasons for taking such measures cease to exist, the measures may be stopped before the closing of this period. However, the measures of surveillance and optical recording ordered and taken as part of special proceedings for

дела организованог криминала могу трајати до 1 године (члан 504љ, став 3).

Према члану 234 Законика о кривичном поступку, када постоји сумња да је извршено кривично дело за које је прописана казна затвора од 10 година и тежа казна, истражни судија може наредити банкарској, финансијској или другој организацији да достави податке о стању пословних књига или личних рачуна. Пошто се ова наредба издаје у преткривичном поступку, очигледно да је реч само о основима сумње да је извршено тешко кривично дело. На овај начин је право увида органа унутрашњих послова у стање пословних рачуна, изједначено с начином остваривања увида у стање личних рачуна (штедних улога и сл.), односно и један и други увид више нису могући без наредбе суда. Ову наредбу суда орган унутрашњих послова мора претходно да прибави, па тек потом да оствари увид у стање личних и пословних рачуна осумњиченог (Вуковић М., Ђокић З., 2002:201). Најзад, примена ове мере могућа је и у посебном поступку за дела организованог криминала.

Треба указати и на одређене мере у поступку за кривична дела организованог криминала које орган унутрашњих послова предузима по наредби истражног судије. Наиме, истражни судија на захтев државног тужиоца, може према лицу за које постоје основи сумње да само или заједно са другим лицима припрема кривично дело организованог криминала одобрити и примену мера: пружање симулованих пословних услуга, склапање симулованих правних послова, као и ангажовање прикривених иследника, ако се кривично дело организованог криминала на други начин не би могло открити, доказати или спречити, или би то било повезано са знатним тешкоћама. Ове мере извршавају органи унутрашњих послова и могу трајати највише шест месеци.

Даље, да би орган унутрашњих послова могао да фотографише осумњиченог или да узме његове отиске прстију и отиске дланова, неопходно је претходно одобрење истражног судије. Такође је неопходно одобрење истражног судије и за јавно објављивање фотографије осумњиченог, као и за предузимање других радњи за утврђивање идентитета. Према томе, овде се говори о фотографисању, узимању отисака прстију или дланова осумњиченог, а с обзиром на то да је реч о осумњиченом потребно је одобрење истражног судије.

criminal acts of organized crime may last up to 1 year (Art. 504 lj, section 3).

According to Art. 234 of Criminal Proceedings Code, when there is a *reasonable doubt* that a criminal act has been committed for which the punishment of 10 years of imprisonment or longer is stipulated, *the judge investigator may order a banking, financing or other firm to submit data on its business status as stated in the ledgers, or on personal bank accounts of employees or owners.* Since this order is issued in the preliminary criminal proceedings, it is obvious that only the existence of a reasonable doubt that a serious crime has been committed is in question here. In this way the right of a MIA organ to have an insight into the state on business accounts is made equal to the way this insight is made into the state of personal accounts (savings accounts and similar) i.e. either insight is no longer possible to have without a court order. This court order the MIA organ must obtain prior to having the insight into the state on personal and business account of the suspect (Vukovic, M., Djokic, Z., 2002, p.201). Finally, the execution of this measure is also possible in a special procedure for the acts of organized crime.

Certain measures in the proceedings for criminal acts of organized crime that a MIA organ takes *on judge investigator's order* should also be pointed out to. Namely, upon the state prosecutor's request, judge investigator may authorize the following additional measures to be taken: doing simulated business services, making simulated business deals, and engaging covert investigators if a criminal act of organized crime cannot be detected, proved and/or prevented in any other way, or this could otherwise be done only with great difficulties. These measures are taken against a person for whom there is a *reasonable doubt* that alone, or in conspiracy with other persons, he or she prepares the commitment of a criminal act of organized crime. The mentioned measures are taken by MIA organs in the period of up to six months.

Further, in order to take photographs, fingerprints and palm prints of the accused, the MIA organ must obtain *the judge investigator's authorization* prior to taking these actions. In addition, the judge investigator's authorization is necessary for making the photographs of the accused public, as well as for taking other actions for establishing his or her identity. In view of the fact that taking photos, fingerprints, and palm prints of the suspect is in

У одређеним ситуацијама може се појавити потреба да орган унутрашњих послова прикупи потребна обавештења и од лица која се налазе у притвору. Такво прикупљање обавештења може се обавити само по одобрењу истражног судије, односно председника већа, али само ако је то потребно ради откривања других кривичних дела или учинилаца.

На крају треба истаћи да одређене активности органа унутрашњих послова у преткривичном поступку имају карактер помоћи приликом вршења појединих радњи и до њиховог предузимања такође долази по захтеву суда. Тако је предвиђено да органи унутрашњих послова пружају помоћ кривичном суду у вршењу увиђаја (и реконструкције) као унутрашњу правну и другу помоћ, односно као стручно-техничку помоћ при извођењу ових кривичнопроцесних радњи. Сама помоћ пружа се по захтеву оног субјекта који врши дату истражну радњу, тј. истражног судије, председника већа, судије члана већа или већа. Најзад, органи унутрашњих послова пружају помоћ како за време извођења увиђаја (и реконструкције), тако и пре увиђаја и после тога.

Ту помоћ пружају, на основу посебног стручног знања и умења, специјализовани стручњаци органа унутрашњих послова (тзв. криминалистички техничари), којом приликом откривају трагове кривичног дела и учиниоца (нпр., трагове оружја, крви и сл.), и врше паковање и осигурање трагова за потребе кривичног поступка путем скицирањем, мулажирањем, фотографисањем, магнетофонским и магнетоскопским снимањем и слично (Милошевић М., Бошковић А., 2003:46).

ЗАКЉУЧАК

На основу наведеног, може се закључити да је широк опсег радњи које орган унутрашњих послова предузима у преткривичном поступку по захтеву или одобрењу државног тужиоца, односно наредби суда. Неке од тих радњи имају карактер формалних, процесно валидних, а неке немају, односно имају карактер неформалних.

Свакако да значајну новину представља мера надзора и снимања телефонских и других разговора или комуникација другим техничким средствима и оптичка снимања лица. То је нова истражна радња код нас уведена по узору на европска демократска законодавства. Основни циљ њеног увођења јесте побољшање ефикасности кривичног гоњења, пре свега у

question here, the judge investigator's authorization is required prior to taking any of the actions.

In certain situations, a need may occur for a MIA organ to gather information from a person or persons kept in preventive detention. This gathering of information can be done only on *authorization* of judge investigator or chairperson of court council, and only if such an action is necessary for detecting other criminal acts or perpetrators.

Finally, it should be pointed out that certain activities of MIA organs in the preliminary criminal proceedings are of assisting nature in the course of taking certain actions. As being such, these activities are also done only *on request* of the court. Thus, it is stipulated that MIA organs assist the criminal court in doing investigation at the crime scene (and reconstruction of crime), as an internal legal and other assistance i.e. professional and technical support in the process of taking these criminal proceedings actions. The assistance itself is given *upon request* of the subject that is taking the said investigative action e.g. judge investigator, chairperson of court council, judge member of court council, or court council. The MIA organs give assistance during the investigation at the crime scene (and reconstruction of crime), but also before and after this investigation takes place.

The assistance is based on special knowledge and skills and given by MIA organ experts (the so-called forensic technicians). They detect traces of a committed criminal act and its perpetrator (e.g. micro traces of blood, weapons, etc.), secure and protect the traces by casting them, sketching, and/or making audio or video recordings, etc. depending on the nature of traces, and they also do their packaging and transport, to the benefit of criminal proceedings (Milosevic, M., Boskovic, A., 2003, p.46).

CONCLUSION

Based on the stated above, it may be concluded that there is a wide range of actions MIA organs take in the preliminary criminal proceedings on request, or by authorization of the state prosecutor, or on court order. Some of the actions are formal i.e. they are valid in court, and some are not, thus they are informal.

By all means, the measure of surveillance and audio recording of communication by telephone or other technical means, as well as person or persons video recording, is an important new thing. It is a new investigative action in our legislation, introduced in

односу на организовани криминалитет. Из истог разлога уведене су и мере пружања симулованих пословних услуга, склапања симулованих правних послова и ангажовање прикривених иследника, као и мера контролисаних испоруке. Такође треба нагласити да је нужно да дође до изражаја руководећа улога државног тужиоца у преткривичном поступку, уз неопходно побољшање сарадње полиције и тужилаштва како између њих самих тако и са другим органима. Наравно, битан услов за остварење овог захтева јесте стручност полицијских и тужилачких кадрова.

accordance with European democratic legislation. The main goal of introduction of this measure in our legislation is the improvement of criminal prosecution efficacy, primarily of prosecution of organized crime. For the same reason, the measures of doing a simulated business service, doing simulated legal business, and engaging covert investigators, as well as the measure of controlled delivery are introduced.

Also, it should be pointed out that it is imperative that the managing role of the state prosecutor be put into full effect in the preliminary criminal proceedings, together with the necessary improvement of cooperation between the police and the Public Prosecutor's Office, as well as with other organs. Of course, the crucial condition for meeting this demand is the professional competence of police and prosecution personnel.

* Овај рад писан је у току реализације научно-истраживачког пројекта Министарства унутрашњих послова Републике Србије – Више школе унутрашњих послова под називом „Положај и улога полиције у преткривичном и претходном кривичном поступку“.

* This work was written in the course of realization of the Republic Serbia Ministry of Interior Affairs – Advanced School of Interior Affairs science project: "Position and Role of the Police in Preliminary and Former Criminal Proceedings"

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

- Бејатовић С., *Кривично процесно право*, Савремена администрација, Београд, 2003.
- Бејатовић С., Радловић Д., *Законик о кривичном поступку СРЈ са објашњењима, упутствима за практичну примену и регистром појмова*, Култура, Београд, 2002.
- Васиљевић Т., Грубач М., *Коментар Законика о кривичном поступку*, Службени гласник, Београд, 2003.
- Вуковић М., Ђокић З. (прир.), *Законик о кривичном поступку са објашњењима и обрасцима*, МУП РС, Београд, 2002.
- Грубач М., Бељански С., *Нове установе и нова решења у Законику о кривичном поступку СР Југославије*, Службени гласник, Београд, 2002.
- Јекић З., Шкулић М., *Законик о кривичном поступку са предговором, објашњењима и регистром појмова*, Досије, Београд, 2002.
- Лазин Ђ., „Улога органа унутрашњих послова према новом Законику о кривичном поступку“, *Место југословенског кривичног права у савременом кривичном праву*, Српско удружење за кривично право, Београд, 2002.
- Милошевић М., Бошковић А., *Приручник за кривично процесно право*, Полицијска академија, Београд, 2003.